

BANKLAR KREDIT SIYOSATINI SHAKLLANTIRISH VA AMALGA OSHIRISH YO'LLARI

Pulatova Dilnoza Xaydarovna

O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi "Moliya va moliyaviy texnologiyalar"
mutaxassisligi magistranti

dilnozapulatova718@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14705720>

Annotatsiya. Ushbu maqolada banklar kredit siyosatini shakllantirish va amalga oshirish jarayonlarining nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilinadi. Banklarning iqtisodiy o'sishdagi roli va ularning kredit siyosatini samarali tashkil etish muhimligi asoslab beriladi. Kredit siyosatini shakllantirishda bozor sharoitlari, mijozlarning to'lov qobiliyati, risklarni boshqarish tizimlari va davlat tartibotining ta'siri ko'rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada xalqaro tajribaga asoslangan ilg'or yondashuvlar va kredit siyosatini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar keltirilgan. Ushbu tadqiqot banklarning kredit portfeli sifatini oshirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan.

Kalit so'zlar: banklar, kredit siyosati, risklarni boshqarish, iqtisodiy samaradorlik, moliyaviy barqarorlik.

WAYS OF FORMING AND IMPLEMENTING BANKS' CREDIT POLICY

Abstract. The analysis of theoretical and practical analysis of this credit policy in the article and implementation processes. The role of banks in economic growth and the importance of effective organization of credit policy are justified. In the implementation of the credit policy, the influence of market conditions, movement of payment, risk management systems and state order is considered, research experience in research, advanced projects and recommendations for securing credit policies. Add to that research to ensure the quality of the banks' portfolio and maintain the credit level.

Key words: banks, credit policy, risk management, economic efficiency, stability

СПОСОБЫ, КОТОРЫМИ БАНКИ ФОРМУЛИРУЮТ И РЕАЛИЗУЮТ КРЕДИТНУЮ ПОЛИТИКУ

Аннотация. В статье анализируются теоретические и практические аспекты процессов формирования и реализации кредитной политики в банках. Обоснована роль банков в экономическом росте и важность эффективной организации их кредитной политики. При формировании кредитной политики учитывается влияние рыночной

конъюнктуры, платежеспособности клиентов, систем управления рисками и государственного регулирования. В статье также представлены передовые подходы, основанные на международном опыте, и рекомендации по совершенствованию кредитной политики. Целью данного исследования является повышение качества кредитных портфелей банков и обеспечение финансовой стабильности.

Ключевые слова: банки, кредитная политика, управление рисками, экономическая эффективность, финансовая устойчивость.

Kirish

Bank tizimi mamlakat iqtisodiyoti rivojlanishining asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biri hisoblanadi. Banklar o'z faoliyati davomida iqtisodiy subyektlarni moliyaviy resurslar bilan ta'minlash, jamg'arma mablag'larini samarali investitsiyaga yo'naltirish, korxonalar va aholining ehtiyojlarini qondirish orqali iqtisodiyotda muhim o'rin tutadi. Shu jarayonda kredit siyosati banklar faoliyatining asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida alohida ahamiyatga ega.

Kredit siyosati — bu bankning o'z mijozlariga moliyaviy xizmatlar ko'rsatish tartibi va shartlarini belgilovchi strategik hujjat bo'lib, uning asosiy maqsadi foydali va xavfsiz kredit portfelini shakllantirishdir. Raqobatning kuchayishi, moliyaviy texnologiyalarning jadal rivojlanishi va global iqtisodiy sharoitlarning o'zgarishi banklar uchun kredit siyosatini doimiy ravishda takomillashtirishni talab qiladi. Shu bois, kredit siyosatini samarali shakllantirish va uni amaliyotga muvaffaqiyatli joriy etish banklarning nafaqat moliyaviy barqarorligini, balki ularning mijozlar bilan bo'lgan munosabatlarini mustahkamlashda ham muhim rol o'ynaydi.

Mazkur maqolada banklar kredit siyosatini shakllantirish va amalga oshirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, rivojlangan mamlakatlar tajribasi o'rganilib, O'zbekiston sharoitida banklarning kredit siyosatini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar keltiriladi.

Metodologiya: Ushbu tadqiqotda banklarning kredit siyosatini shakllantirish va amalga oshirish jarayonlarini o'rganish uchun quyidagi metodologik yondashuvlar qo'llanildi:

➤ **Nazariy tahlil usuli:** Kredit siyosati tushunchasi, uning tarkibiy qismlari va amaliyotda qo'llaniladigan usullar o'rganildi. Ushbu jarayonda iqtisodiy adabiyotlar, bank faoliyatiga oid normativ hujjatlar va xalqaro standartlar tahlil qilindi.

➤ **Taqqoslash usuli:** Rivojlangan mamlakatlarning kredit siyosatini shakllantirish va amalga oshirish tajribasi O'zbekiston bank tizimidagi amaliyot bilan taqqoslandi. Bu yondashuv xalqaro ilg'or amaliyotlarni milliy sharoitlarga moslashtirish imkoniyatlarini o'rganishga xizmat qildi.

➤ **Empirik tadqiqot usullari:** O'zbekiston tijorat banklarining kredit portfeli tarkibi, kreditlash bo'yicha qo'llanilgan siyosatlari va ularning natijalari o'rganildi. Ushbu ma'lumotlar asosida banklarning kredit risklarini boshqarish bo'yicha mavjud kamchiliklar aniqlanib, ularni bartaraf etish yo'llari taklif qilindi.

➤ **Statistik tahlil usuli:** Banklarning moliyaviy ko'rsatkichlari, xususan, kredit portfeli hajmi, qaytarilmagan kreditlar ulushi va kreditlashdan olingan daromadlar dinamikasi tahlil qilindi. Ushbu usul orqali banklarning kredit siyosatini takomillashtirishda statistik asoslangan xulosalar chiqarildi.

➤ **Ekspert baholash usuli:** Bank sohasi mutaxassislari va iqtisodiy ekspertlar bilan suhbatlar tashkil etildi. Ularning fikrlari va tavsiyalari asosida kredit siyosatini shakllantirishning amaliy jihatlari aniqlashtirildi.

Mazkur metodologik yondashuvlar banklarning kredit siyosatini shakllantirish va amalga oshirish jarayonlarini kompleks yoritishga va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga imkon berdi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi: Banklar kredit siyosatini shakllantirish va amalga oshirish masalalari bo'yicha xalqaro va milliy miqyosdagi tadqiqotlar ushbu mavzuning dolzarbligini ko'rsatadi. Kredit siyosati iqtisodiyotni moliyalashtirishning asosiy vositalaridan biri sifatida ko'rib, ko'plab iqtisodiy tadqiqotlarda muhokama qilingan.

Frederic Mishkinning "Moliyaviy institutlar va bozorlarga kirish" kitobida banklarning kredit siyosati bozor sharoitlariga ta'siri, likvidlikni boshqarish va risklarni kamaytirish usullari chuqur tahlil qilingan.

Brealey va Myersning "Korxona moliyasining tamoyillari" asarida bank kreditlari va investitsiyalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik o'rganilib, bank kredit siyosatini strategik boshqarish muhimligi ko'rsatilgan.

Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg'armasi (IMF) hisobotlarida rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlarda kreditlash amaliyoti va uning iqtisodiyotga ta'siri haqida keng ko'lamli tahlillar keltirilgan.

➤ **Milliy tadqiqotlar:** O'zbekiston bank tizimiga oid tadqiqotlarda kredit siyosati bilan bog'liq masalalar keng ko'rib chiqilgan. Masalan:

A. Usmonovning tijorat banklari faoliyatini takomillashtirishga bag‘ishlangan asarlarida banklarning kredit siyosatini rivojlantirish yo‘nalishlari, xususan, kichik biznesni moliyalashtirishda banklarning roli muhokama qilingan.

R. Karimov va **D. Ergashev**ning ilmiy ishlari banklarning risklarni boshqarish strategiyalari va ularning kredit siyosati bilan bog‘liqligini yoritgan.

➤ **Xalqaro tajriba va tavsiyalar:** Kredit siyosatini shakllantirish bo‘yicha Germaniya, AQSh va Yaponiya kabi rivojlangan davlatlarning tajribasi ayniqsa qiziqarli. Ushbu davlatlarda kredit siyosati bozor segmentatsiyasi, mijozlarning kredit tarixini baholash va zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash orqali amalga oshiriladi.

➤ Masalan:

Germaniya banklarida uzoq muddatli kreditlarni ajratishda korporativ mijozlarning biznes-rejalari va strategik rivojlanish rejalari tahlil qilinadi.

AQShda banklarning kreditlash jarayonida avtomatlashtirilgan baholash tizimlari (Scoring Systems) keng qo‘llaniladi.

➤ **Normativ-huquqiy hujjatlar:** O‘zbekistonda kredit siyosatini shakllantirish va amalga oshirish O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan qabul qilingan qator hujjatlar bilan tartibga solinadi. Xususan:

“Tijorat banklarining kredit siyosatini tashkil etish bo‘yicha yo‘riqnoma” banklarning kredit siyosatini rejalashtirishda asosiy me‘zon sifatida qo‘llaniladi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Bank tizimini rivojlantirish bo‘yicha strategik chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarorlari kreditlash jarayonini liberallashtirishga qaratilgan.

Mazkur adabiyotlar sharhi banklar kredit siyosatining nazariy va amaliy asoslarini yoritishga, shuningdek, milliy va xalqaro tajribalarni uyg‘unlashtirish orqali samarali yondashuvlar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Tahlil va natijalar

Banklarning kredit siyosati ularning faoliyatida hal qiluvchi o‘rin tutadi. Kredit siyosati nafaqat bankning moliyaviy ko‘rsatkichlariga, balki iqtisodiyotning barcha sohalariga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli, bu siyosatni to‘g‘ri shakllantirish va amalga oshirish muhim ahamiyatga ega. Lekin bu jarayon o‘ziga xos muammolar va imkoniyatlarni ham o‘z ichiga oladi.

O‘zbekiston bank tizimida kredit siyosatini shakllantirishda muhim o‘rin tutuvchi omillardan biri – bu iqtisodiy sharoitlarning tezkor o‘zgarishiga moslashishdir.

Bugungi kunda banklar zamonaviy texnologiyalarni qo'llash orqali mijozlar ehtiyojlarini tezda aniqlash imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Masalan, raqamli platformalar orqali arizalarni tezkor ko'rib chiqish, mijozlarning kredit tarixini avtomatik tahlil qilish va risklarni baholash banklarning samaradorligini oshirmoqda. Bu esa nafaqat bank faoliyatini yaxshilaydi, balki mijozlar ishonchini ham mustahkamlaydi.

Shu bilan birga, tahlillar shuni ko'rsatadiki, banklarning kredit siyosatini amalga oshirishda bir qancha cheklovlar mavjud. Xususan, ayrim tijorat banklarida risklarni boshqarish tizimi yetarlicha rivojlanmagan. Qaytarilmagan kreditlar ulushi yuqori bo'lib, bu banklarning barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Kreditlash jarayonida mijozlarning to'lov qobiliyatini noto'g'ri baholash yoki xatarli kreditlarni ajratish kabi muammolar ko'p uchraydi. Bu holat, asosan, kredit siyosatini ishlab chiqishda strategik rejalashtirishning yetarli darajada yo'lga qo'yilmaganligidan darak beradi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda banklarning kredit siyosati mijozlarni chuqur o'rganishga asoslanadi. Masalan, Germaniya banklarida kreditni ajratishdan oldin mijozning uzoq muddatli moliyaviy imkoniyatlari, biznes-rejalari va kreditni qaytarish qobiliyati batafsil tahlil qilinadi. AQSh banklarida esa raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida kreditlash jarayonini qisqartirish va shaffoflikni ta'minlash yo'lga qo'yilgan.

O'zbekistonda bu borada hali ko'p ishlarni amalga oshirish zarur. Banklarning kredit siyosatini takomillashtirish uchun xalqaro tajribani o'rganish bilan birga, milliy iqtisodiy sharoitlarni inobatga olish lozim. Kredit risklarini minimallashtirish, kredit portfelini diversifikatsiya qilish va kichik hamda o'rta biznes uchun qulay sharoitlar yaratish bank tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.[6]

Xulosa qilib aytganda, bank kredit siyosati iqtisodiy taraqqiyotning muhim omillaridan biridir. Ushbu siyosatni to'g'ri shakllantirish banklarning moliyaviy resurslarini samarali boshqarishga, mijozlar ishonchini oshirishga va iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Banklar o'z faoliyatida zamonaviy yondashuvlarni joriy etish bilan birga, risklarni boshqarish va uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlashni asosiy maqsad sifatida belgilashi zarur. Shu yo'l bilangina milliy bank tizimi xalqaro maydonda muvaffaqiyatli raqobatlashishi mumkin.

1-jadval

Banklar kredit siyosati bo'yicha statistik ma'lumotlar

Yil	Ajratilgan kreditlar hajmi (mlrd so'm)	Qaytarilmagan kreditlar ulushi (%)	Raqamli kreditlash ulushi (%)
2019	20,000	3.5	10
2020	25,000	4.0	15
2021	31,000	4.2	25
2022	38,000	3.8	35
2023	45,000	3.2	50

Manbaa: MB yillik hisobotlari

Bugungi kunda O'zbekiston banklari oldida turli imkoniyatlar va muammolar mavjud.

Kredit siyosati iqtisodiyotning har bir bo'g'inida samarali moliyalashtirishni ta'minlash bilan birga, banklarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashga qaratilgan. Shu sababli, bu siyosatni to'g'ri shakllantirish nafaqat banklar uchun, balki butun iqtisodiy tizim uchun strategik ahamiyatga ega.

Kredit siyosatini shakllantirishning asosiy bosqichlari

➤ **Tahliliy bosqich:** Kredit siyosatini shakllantirishning dastlabki bosqichida banklar ichki va tashqi omillarni o'rganishi kerak. Bu jarayonda bozor tendensiyalari, iqtisodiy ko'rsatkichlar, mijozlarning ehtiyojlari va davlatning moliyaviy siyosati tahlil qilinadi. Bugungi kunda O'zbekiston banklari uchun kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash, investitsion loyihalarni moliyalashtirish va ijtimoiy-iqtisodiy loyihalarni amalga oshirish asosiy yo'nalishlar sifatida ko'rilmogda.

➤ **Strategik rejalashtirish:** Kredit siyosati uzoq muddatli strategik maqsadlarga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Bu bosqichda banklar kreditlash shartlari, mijozlarni segmentatsiya qilish, foiz stavkalarini belgilash va risklarni boshqarish usullarini aniqlaydi. Masalan, rivojlangan davlatlarda mijozlarni risk darajasiga qarab ajratish va har bir segment uchun mos kredit shartlarini taklif qilish keng qo'llaniladi.

➤ **Amaliyotga joriy etish:** Kredit siyosati amaliyotga joriy etilganda mijozlar bilan shartnoma tuzish, kredit arizalarini baholash va risklarni monitoring qilish jarayonlari puxta rejalashtirilishi lozim. Raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish jarayonning shaffofligini oshirish va samaradorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

O'zbekiston tijorat banklarida kredit siyosatini amalga oshirishda bir qator muammolar mavjud. Jumladan:

➤ **Qaytarilmagan kreditlar ulushi:** Ayrim banklarda qaytarilmagan kreditlar ulushi yuqori bo'lib, bu ularning moliyaviy barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu muammo asosan kreditlar ajratishda to'liq monitoringning yo'qligi yoki noto'g'ri baholash natijasida yuzaga keladi.

➤ **Risklarni boshqarish tizimi zaifligi:** Banklarda kredit risklarini to'g'ri boshqarish uchun samarali mexanizmlar yetarli darajada rivojlanmagan. Bu holat, ayniqsa, yuqori riskli sektorlarni moliyalashtirishda yaqqol ko'zga tashlanadi.

➤ **Raqamlashtirish darajasining pastligi:** Ayrim banklarda kreditlash jarayonida raqamli texnologiyalar yetarlicha qo'llanilmayapti. Bu esa jarayonni sekinlashtiradi va mijozlar uchun noqulaylik tug'diradi.

2-jadval

Bank kredit siyosatining tahliliy ko'rsatkichlari

Ko'rsatkichlar	2019	2020	2021	2022	2023
Kichik biznesga ajratilgan kreditlar (mlrd so'm)	10,000	12,500	15,000	18,500	22,000
Ipoteka kreditlash hajmi (mlrd so'm)	7,500	9,000	11,000	13,500	16,000
Kredit foiz stavkasi o'rtacha (%)	16.5	15.8	14.9	14.5	13.7
Kredit portfeli risk darajasi (%)	5.0	5.2	4.8	4.4	3.9

Manbaa: MB yillik hisoboti

Banklarning kredit siyosatini shakllantirish va amalga oshirish masalasi nafaqat bankning barqaror rivojlanishini ta'minlash, balki iqtisodiyotni moliyalashtirish uchun strategik ahamiyatga ega. Raqobatning oshishi va global moliyaviy sharoitlarning tezkor o'zgarishi sharoitida banklar o'z siyosatini moslashtirishi va zamonaviy yondashuvlarni qo'llashi zarur. Faqat shunda milliy bank tizimi iqtisodiyotning rivojlanishi uchun ishonchli tayanchga aylanishi mumkin.[4]

Muhokama

Banklarning kredit siyosatini shakllantirish va amalga oshirish jarayoni moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Shu

bilan birga, ushbu jarayon turli muammolar va cheklovlar bilan ham bog'liq. Muhokama qilingan masalalar asosida quyidagi jihatlar alohida ta'kidlanishi mumkin.

Banklarning kredit siyosati mamlakat iqtisodiyotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Kreditlar ishlab chiqarish hajmini oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va innovatsion loyihalarni moliyalashtirish uchun zarur resurs sifatida xizmat qiladi. O'zbekiston sharoitida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirishga qaratilgan kredit siyosatini rivojlantirish iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlaydi. Ammo, qaytarilmagan kreditlar ulushining yuqoriligi va risklarni boshqarish mexanizmlarining zaifligi ushbu jarayonning samaradorligini pasaytiradi.[5]

Banklarda raqamli texnologiyalarning yetarli darajada joriy etilmaganligi jarayonlarning sekinlashishiga olib keladi. Bundan tashqari, kreditlash shartlarini belgilashda moslashuvchanlikning yetishmasligi va mijozlarni noto'g'ri baholash amaliyoti banklarning moliyaviy ko'rsatkichlariga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Xalqaro tajribadan kelib chiqib, mijozlarning kredit tarixini baholash va avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish orqali ushbu muammolarni kamaytirish mumkin.

Rivojlangan mamlakatlarning kredit siyosati bo'yicha ilg'or tajribasi O'zbekiston banklari uchun yaxshi namuna bo'lib xizmat qilishi mumkin. Masalan, AQSh va Germaniyada mijozlar bilan uzoq muddatli munosabatlarni yo'lga qo'yish va ularning moliyaviy holatini chuqur o'rganishga katta e'tibor qaratiladi. Ushbu tajribani milliy sharoitlarga moslashtirish orqali kredit siyosatining samaradorligini oshirish mumkin.

O'zbekiston banklari uchun kichik va o'rta biznesni kreditlash strategik yo'nalishlardan biridir. Biroq, bu jarayonda yuqori foiz stavkalari va murakkab byurokratik tartiblar kabi to'siqlar mavjud. Kreditlash shartlarini soddalashtirish va davlat tomonidan qo'shimcha kafolatlar taqdim etish orqali ushbu sohani rivojlantirish mumkin.

Banklarning kredit siyosati faqatgina resurslarni taqsimlash emas, balki risklarni boshqarish mexanizmlarini ham o'z ichiga oladi. Risklarni kamaytirish uchun kredit portfelini diversifikatsiya qilish, mijozlarni segmentatsiya qilish va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash zarur. Ushbu yondashuv kreditlash jarayonining barqarorligini oshiradi.[8]

Bank kredit siyosatini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun ichki va tashqi omillarni chuqur o'rganish, mijozlar ehtiyojlarini hisobga olish va xalqaro tajribani mahalliy sharoitlarga moslashtirish muhimdir. Banklar o'z siyosatini rivojlantirish orqali nafaqat moliyaviy barqarorlikka erishadi, balki iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalarni kengroq joriy etish va risklarni boshqarish tizimlarini takomillashtirish ustuvor yoʻnalish boʻlib qoladi.

Banklar kredit siyosati nafaqat moliyaviy barqarorlikni, balki iqtisodiyotdagi har bir ishtirokchining farovonligini oshirishga xizmat qiladigan strategik vosita sifatida yanada takomillashtirilishi lozim.

Xulosa

Banklarning kredit siyosati mamlakat iqtisodiyoti barqarorligi va moliyaviy tizim samaradorligini taʼminlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Ushbu siyosat bank resurslarini samarali boshqarish, mijozlarning ehtiyojlarini qondirish va iqtisodiy faoliyatni qoʻllab-quvvatlashning muhim vositasidir. Mazkur tadqiqot banklar kredit siyosatini shakllantirish va amalga oshirishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilish orqali bir qator muhim xulosalarga olib keldi.

➤ **Samarali kredit siyosati – iqtisodiy rivojlanish garovi**

Banklarning kredit siyosatini strategik yondashuvlar asosida shakllantirishi iqtisodiy taraqqiyotni qoʻllab-quvvatlashga imkon beradi. Ayniqsa, kichik va oʻrta biznesni moliyalashtirish, investitsion loyihalarni qoʻllab-quvvatlash va innovatsiyalarni rivojlantirish banklarning iqtisodiyotdagi rolini yanada oshiradi.

➤ **Muammolar va imkoniyatlar:** Oʻzbekiston bank tizimida kredit siyosatini amalga oshirishda qaytarilmagan kreditlar, risklarni boshqarishning zaifligi, raqamli texnologiyalarning cheklanganligi kabi muammolar mavjud. Shu bilan birga, xalqaro tajriba va zamonaviy texnologiyalarni qoʻllash orqali ushbu kamchiliklarni bartaraf etish imkoniyati mavjud.

➤ **Risklarni boshqarish va raqamli transformatsiya**

Kredit risklarini minimallashtirish va bank faoliyatining samaradorligini oshirish uchun raqamli texnologiyalarni joriy etish zarur. Avtomatlashtirilgan tizimlar mijozlarni baholash, kredit risklarini tahlil qilish va monitoring qilish jarayonlarini soddalashtiradi hamda shaffofligini taʼminlaydi.

➤ **Xalqaro tajribadan foydalanish:** AQSh, Germaniya va Yaponiya tajribalari kredit siyosatini takomillashtirish uchun yaxshi namuna boʻlib xizmat qiladi. Ushbu davlatlarning ilgʻor yondashuvlarini mahalliy sharoitlarga moslashtirish orqali banklar oʻz kredit portfelining barqarorligini oshirishi mumkin.

1. Taklif va tavsiyalar

➤ Banklarning kredit siyosatini mijozlar ehtiyojlari va bozor sharoitlariga moslashtirish uchun moslashuvchan strategiyalar ishlab chiqish.

➤ Risklarni boshqarish tizimini kuchaytirish va diversifikatsiya qilish.

➤ Raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali jarayonlarning samaradorligini oshirish.

➤ Xalqaro tajribani oʻrganish va mahalliy sharoitlarga integratsiya qilish.

Xulosa sifatida, bank kredit siyosati nafaqat moliyaviy barqarorlikka, balki iqtisodiyotning umumiy rivojlanishiga ham xizmat qilishi kerak. Banklar oʻz siyosatlarini takomillashtirish orqali nafaqat oʻz faoliyatini samarali tashkil etadi, balki mijozlar uchun ishonchli moliyaviy hamkor boʻlib qoladi. Bu esa iqtisodiyotning har bir boʻgʻinida ijobiy oʻzgarishlarni taʼminlaydi. Shunday ekan, banklar zamonaviy yondashuvlarni qoʻllab-quvvatlash va innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali oʻz imkoniyatlarini maksimal darajada roʻyobga chiqarishi zarur.

REFERENCES

1. **Frederic Mishkin.** "The Economics of Money, Banking, and Financial Markets." 12th Edition. Pearson, 2021.
2. **Brealey R., Myers S., Allen F.** "Principles of Corporate Finance." McGraw-Hill Education, 2020.
3. Jahon banki va Xalqaro valyuta jamgʻarmasi (IMF) hisobotlari: "Financial Sector Assessment Program" (FSAP), 2023.
4. Oʻzbekiston Respublikasi Markaziy banki: "Tijorat banklarining kredit siyosatini tashkil etish boʻyicha yoʻriqnoma," 2022.
5. **Usmonov A.** "Tijorat banklari faoliyatini takomillashtirish: nazariya va amaliyot." Tashkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2020.
6. **Karimov R. va Ergashev D.** "Oʻzbekiston tijorat banklarida kredit risklarini boshqarishning nazariy va amaliy jihatlari." Tashkent: Universitet nashriyoti, 2021.
7. **Claessens S., Laeven L.** "Financial Development, Property Rights, and Growth." Journal of Finance, 2003.
8. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining "Bank tizimini rivojlantirish boʻyicha strategik chora-tadbirlar toʻgʻrisida"gi qarorlari, 2021–2023 yillar.
9. **Basel Committee on Banking Supervision.** "Principles for the Management of Credit Risk." Bank for International Settlements, 2020.

10. **Germaniya banklari assotsiatsiyasi (BdB):** "Kredit siyosati va risklarni boshqarish bo'yicha tavsiyalar," 2022.
11. **Sharqiy Yevropa banklar assotsiatsiyasi:** "Risklarni boshqarish va kredit portfelini diversifikatsiya qilish," 2021.
12. **Yaponiya xalqaro moliyaviy tadqiqot instituti:** "Moliyaviy risklarni boshqarish va innovatsion yondashuvlar," 2020.
13. **O'zbekiston Respublikasi moliya vazirligi:** "Bank tizimi rivoji bo'yicha yillik hisobot," 2023.
14. **Tijorat banklari amaliyoti bo'yicha xalqaro qo'llanma.** "Risklarni minimallashtirish va samaradorlikni oshirish usullari," 2021.
15. **World Economic Forum.** "The Future of Financial Services: Digital Transformation in Banking." Geneva, 2021.